

Prælati in impositione pœne cavere debent a questu pecunie, & ab omni alio gravamine. h. d. usque ad finem.

§. 2. Provideant itaque diligenter Ecclesiarum Prælati, ut hoc salutare statutum ad questum & pecunie, vel gravamen aliud non convertant, sed istud studiose, ac fideliter exequantur, si canonicam velint effergere ultionem: quoniam super his sedes Apost. auctore Domino, attentissime vigilabit.

CAP. XIV.

Cum in civitate, vel diœcesi sunt populi diversarum linguarum, Episcopus debet providere eis per viros idoneos, qui secundum varietatem linguarum officia eis celebrent, & sacramenta ministrent. Et si urgens est necessitas, constituet sibi vicarium Pontificem illius lingue, non tamen propter hoc eadem diœcesis debet habere duos Episcopos.

Idem Innocentius III. in eodem. b

(an. 1215.)

Quoniam & in plerisque partibus intra eandem civitatem, atque diœcesim permixti sunt populi diversarum linguarum, habentes sub una fide varios ritus, & mores: districte præcipimus, ut Pontifices huiusmodi civitatum, sive diœcesum provideant viros idoneos, qui secundum diversitates rituum, & linguarum, divina illis officia celebrent, & Ecclesiastica sacramenta ministrent, instruendo eos verbo pariter, & exemplo. Prohibemus autem omnino, ne una, eademque civitas, sive diœcesis diversos Pontifices habeat, tanquam unum corpus diversa & capita, quasi monstrum. Sed si propter prædictas & causas urgens necessitas postulaverit, Pontifex loci catholicum præfulem nationibus illis conformem provida deliberatione constituat sibi vicarium in prædictis, qui ei per omnia sit obediens, & subiectus. Unde si quis aliter se ingererit, excommunicationis se noverit mucrone percussurum: & si nec sic respuerit, ab omni ministerio Ecclesiastico deponendum, adhibito (si necesse fuerit) brachio seculari ad tantam insolentiam & repellendam.

CAP. XV.

Episcopi, qui per se non possunt, tenentur assumere idoneos, qui suppleant suo loco, quoad predicationes, visitationes, & confessionum auditiones: & ut possint Episcopi reverere tales, præcipit in Ecclesiis cathedralibus, & collegiatis tales institui.

Idem in eodem.

Inter cætera, quæ ad salutem spectant populi Christiani, pabulum verbi Dei permaxime sibi noscitur esse necessarium, quia sicut corpus materiali, sic anima spiritali cibo nutritur, eo quod non in solo pane & vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Unde & cum sæpe contingat, quod Episcopi propter suas occupationes multiplicatas, vel invaletudines corporales, aut hostiles incurfus, seu occasiones alias (ne dicamus defectum scientiæ, quod in eis reprobandum est omnino, nec de cætero tolerandum) per seipso non sufficiunt ministrare verbum Dei populo, maxime per amplas diœceses, & diffusas: generali constitutione sancimus, ut Episcopi viros idoneos ad sanctæ predicationis officium salubriter exequendum assumant, potentes in opere, & sermone, qui plebes sibi committas vice ipsorum (cum per se iidem nequiverint) sollicitè visitantes, eas verbo ædificent, & exemplo: quibus ipsi, cum indigerint, congrue necessaria subministrent:

a Infr. de pœn. cap. licet. b Cap. 9. & 2. eod. tit. in 4. comp. c Lud. Gom. in Reg. Canc. de Idiom. ubi plura tradit de linguarum similit. & diversitate. d Alias, diversa habens capita &c. e præscriptas. f al. Verum. g insolentiam. h Cap. 10. & c. 3. eod. tit. in 4. comp. i Matth. 4. Luc. 4. Deut. 8. k Conc. Trid. sess. 5. c. 2. sub Rubr. decr. de reform. c. 4. concord. Conc. Carthag. 4. c. 20. & Conc. Rhem. c. 14.

ne pro necessariorum defectu compellantur a desistere ab incepto. Unde præcipimus tam in cathedralibus, quam in aliis conventualibus Ecclesiis viros idoneos ordinari, quos Episcopi possint coadjutores, & cooperatores habere non solum in predicationis officio, verum etiam in audiendis confessionibus, & poenitentis injungendis, ac cæteris, quæ ad salutem pertinent animarum. Si quis autem hoc adimplere neglexerit, districtè subiaceat ultioni.

CAP. XVI.

Episcopus in Ecclesiis diœcesis suæ debet esse contentus juris Episcopalis: & que sint jura Episcopalia, declarat.

Honorius III. Episcopo Assisinat. (an. 1218.)

Conquerente œconomio monasterii sancti Benedicti montis Subasii, nobis innotuit, quod tu iuribus Episcopalibus non contentus, quæ in Ecclesiis, seu capellis ejusdem monasterii debes habere, a quibusdam earum procuracionem exigis, quas ad dandam procuracionem minime sufficere proponebat, petens, ut specificares, quæ tibi ratione juris Episcopalis competere in eisdem, quorum & quibusdam specificatis, lis fuit legitime contestata. Nos autem inspectis probationibus, & quæ ab utraque parte fuere proposita, intellectis: decrevimus, ut in Ecclesiis, seu capellis tuæ diœcesis ad monasterium ipsum spectantibus, habeas canonicam obedientiam, subjectionem, & reverentiam, institutionem, & destitutionem, correctionem, & reformationem, ac censuram Ecclesiasticam, jurisdictionem quoque causarum omnium ad forum Ecclesiasticum de jure spectantium, poenitentias, & sacramentorum omnium, quæ ab Episcopo sunt recipienda, collationem, synodum, & synodatici c, seu cathedralici nomine duos solidos, quartam decimationum, & mortuorum, visitationem quoque annuam: ita quod cum ad eas visitandas accederis, non & amplius procuracionis nomine requiras ab eis, nisi quantum (pensatis facultatibus earundem) moderate poterunt exhibere, ne plus cæteris capellis ejusdem diœcesis in procuracionibus onerentur: [*& infra.*] Tu autem his iuribus in præfatis Ecclesiis contentus existens, non amplius ab eis exigas præter moderatum auxilium, quod juxta formam Lateranen. Concilii, si manifesta, & rationabilis causa extiterit, cum charitate postulandum, sicut ab aliis Ecclesiis ejusdem diœcesis, pro necessitate temporis susinimus.

CAP. XVII.

Episcopus visitans monasterium, non introducat seculares, sed duos, aut tres Canonicos suos cum aliquibus Religiosis. Idem Abbati, & Conventui sancti Remigii. e

(an. 1220.)

Ut juxta: [*& infra.*] Attendentes igitur, quod indecens est, ut Remen. Archiepiscopo in monasterio vestro visitationis officium exercente, seculares intersint, per quos possit in claustro dissolutionis materia provenire: firmiter inhibemus, ut nullos de cætero seculares in Capitulum (nisi duos, vel tres de Canonicis Ecclesiæ suæ in decenti habitu, aliis g, quos expedire viderit, Religiosis adjunctis) secum visitationis tempore introducat.

[*1 Illius supremi post Christum pastoris edictum, pastor forma factus gregis ex animo dignoscitur non dominandi libidine,*

a Salarium habere debent per DD. in l. jurisper. ff. de excus. tut. & in clem. cum ab omni, de vita, & honest. Cler. b In uno manuscr. quorum quibusdam autem iuribus specificatis hinc inde fuit super præmissis lis legitime contestata. In alio ita: lis fuit sic legitime contestata. c Synodatici, & cathedralici nomine quid intelligatur, explicat Grat. 10. q. 3. per totum. Adde Archid. c. 1. de præb. lib. 6. d al. nec. e Forini. f Inter sint persona. g al. vivis aliis. al. ita, vel alijs. h Tales introducens debet illorum uti consilio. i. quid tamen, & ibi Bart. §. si arbiter. ff. de arb.

Vine, sed amore recte regendi debet eum salubriter visitare, sic excessus delinquentium, quantum potest, corripiens, ne reuvelat: sic increpans, ne confundat. Quia cum juxta sapientis edictum ferere sit arguendus amicus, amicitia legem violare videtur, si contra palam arguit increpando.

CAP. XVIII.

Lex diœcesana, & lex jurisdictionis sunt diversa: unde des judicata in una, non obstat agenti in alia.

Idem Episcopo Bajocen. a & Archidiacono Rothomagen. b

(an. 1220.)

Dilectus filius Abbas monasterii Rothomagen. c nobis exposuit, quod tertia pars emendarum, quas homines quinque parrociarum pro suis excessibus solvere compelluntur, ad suum spectat monasterium ab antiquo: [*& infra.*] Cumque fess. mem. Innoc. Papa præd. n. vobis dederit in mandatis, ut auditis hinc inde propositis, causam remitteretis ad eum sufficienter instructam: dictus Episcopus processum vestrum diutius impediit occasione cujusdam sententiæ, quæ super quibusdam Ecclesiis, quoad legem diœcesanam, promulgata extitit pro eodem. Unde præfatus Abbas nobis humiliter supplicavit, ut cum citatio, causarum examinatio, & decisio d, ac emendæ, ad legem jurisdictionis pertinere noscantur, non fiseremus sententiæ memoratæ prætextu negotii processum ulterius impedi. Cum igitur prædicta de lege jurisdictionis existant, mandamus, quatenus hujusmodi sententia non obstant, procedatis in negotio juxta traditam vobis formam.

[*1 Et quod inter ipsos homines orta Ecclesiastica questione citatio ad eundem, sed examinatio, & decisio questionis ad ven. f. n. Venecen. Episcopum, & ipsam Abbatem pertinent in communi.*]

CAP. XIX.

Per rescriptum, quo Papa mandat ordinaris, ut corrigat Clericos suæ diœcesis, non datur ei jurisdictionis super exemptos.

Gregorius IX. Episcopo Suanensi. (an. 1228.)

Grave gerimus e, quod cum in Ecclesiam sanctæ Mariæ de Orbitello, & quædam alias f existentes in tua diœcesi ad monasterium sancti Anastasii de urbe spectantes, nullam jurisdictionem habeas ordinariam, aut etiam delegatam g: occasione litterarum nostrarum, quas super correctione Clericorum tibi transmisimus, in eas interdisti, ac in Clericos earundem suspensionis sententias promulgasti: quanquam Abbas ejusdem monasterii eos corrigere sit paratus: [*& infra.*] Mandamus, quatenus, si est ita, prudenter corrigens per te ipsum, quæ minus provide attentasti, prædictas sententias sine difficultate relaxes.

CAP. XX.

Ordinarius, cui competit absolvere ab excommunicatione, potest aliis absolutionem demandare.

Idem.

His, quibus b ex officio in certis casibus competit illos absolvere, qui pro violenta manu injectione incidunt in canonem sententiæ promulgatæ, licet aliis hujusmodi absolutionem committere, cum viderint expedire.

TITULUS XXXII. DE OFFICIO JUDICIS.

CAP. I.

Ad officium Judicis etiam delegati spectat providere Advocatum parti, que non potest habere, & poterit dare domesticum.

a al. Brocensi. b Abbati de Sagunt. c al. Voveren. Rotonensis, Venonensis diœcesis. d decisio eorum. e In pluribus antiq. ita: quod cum in S. Mariæ de Orbitello, & quædam alias Ecclesias existentes in tua, &c. f Ecclesiis. g Quid hodie possint Episcopi circa visitandos, & corrigendos Monachos, statuit Trident. Conc. sess. 21. de reform. cap. 8. h Conc. Trid. sess. 14. c. 7. de casuum reserv. & sess. 24. de reform. c. 6.

Honorius tertius Archiepiscopo sancti Leonardi, & Abbati Salernitano. a (an. 1220. Roma in Apuliam.)

Ex literis vestris accepimus, quod cum causam, quæ inter Abbatem, & Conventum Fossæ Novæ ex parte una, & Abbatem, & Conventum monasterii Canen. b ex altera, super quibusdam possessionibus monasterii S. Petri de Almaphia c vertebatur: [*& inf. 1*] Quia pars prædicti monasterii proposuit, quod habere non poterat Advocatum, vestrum d super hoc implorando officium, tu frater Archiepiscopo, eidem de magistro R. Clerico tuo ad exhibendum in causa ipsa patrocinium providisti. Verum frater S. Canen. Monachus proposuit, in præjudicium ejusdem monasterii factum esse, eo quod dictus R. Clericus domesticus tuus erat: [*& infra.*] Mandamus, quatenus hoc non obstante, in negotio ipso (ratione e prævia) procedatis.

[*1 Quas bon. mem. fr. Sylvester Monachus Fossæ Novæ, cum idem S. Petri monasterium visitasset, eidem Abbati, & Conventui Canensi vendidit in ejusdem monasterii S. Petri præjudicium, & gravamen, vobis duximus committendam.*]

CAP. II.

Cum imploretur officium nobile, sit litis contestatio, secus in mercenario.

Gregorius IX.

Judicis officium ubicunque pro actione f proponitur, veluti cum restitutio in integrum principaliter postulatur, litis contestationem exposcit: alias ante, & post ingressum g causæ potest ad hoc sine litis contestatione haberi recursus.

TITULUS XXXIII.

DE MAJORITATE, ET OBEDIENTIA.

CAP. I.

Prius ordinatus, cæteris paribus, prior, & major habendus est. Gregorius Augustino Anglorum Episcopo. h

(an. 604.)

Cum i certum: [*& inf. 1*] Sit honoris ista distinctio, ut ipse prior, & major habeatur, qui prius communis k consilio, & concordati fuerit actione ordinatus. l

[*1 Sit, pro omnipotenti Deo laborantibus ineffabilia æterni regni præmia reservari, nobis tamen eis necesse est bonorum beneficia tribuere, ut in spiritualis operis studio ex remuneratione valeant multiplicius insudare, &c. extar prælixæ, & impressa inter opera Gregorii I.*]

CAP. II.

Veniens contra decretum, vel constitutionem Episcopi debet excommunicari.

Idem. (Roma.)

Si quis venerit m contra decretum Episcopi, ab Ecclesia abiciatur. In libro Regum legitur n: Qui non obedierit Principi, morte moriatur. Et in Concilio Agathen. quod o anathematizetur.

CAP.

a In duobus vetustissimis codicibus ita: Archiep. Salernitano & Abbati S. Leonardi: in cæteris ita: Archiepiscopo, & S. Leonardi Abbati Salernit. Ord. S. Bened. diœcesis Salern. b Canonensis Salonitane diœc. al. Cavenfis. al. Savenfis, Ord. S. Ben. c Almaphia. al. Amalphia. al. Almaphia. d Quid importet hæc clausula Bart. in l. Titia amica ff. de aur. & arg. leg. e Paventhesi inclusa desunt in multis manuscr. f Id est, ubi actio deficiat. g Id est, vel post litem contestatam, vel postquam est in causa conclusum. h lib. 12. ep. 15. i Cap. 1. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Trid. sub Alex. III. p. 44. c. 1. k al. cum unitatis. l Vid. l. honores ff. de decur. m Cap. 3. & 4. eod. tit. in 1. comp. Burch. l. 15. c. 23. Ivo p. 16. c. 24. n 1. Reg. 13. Deut. 17. o ut.

CAP. III.

Clericus administratione carens, non tenetur ad iuramentum obedientie, vel ad faciendam scripturam super ea.

Leo Papa. a (an. 445. Roma in Macedonia.)

Legatur in literis tuis, quod frater Atticus & charitulum de obedientie sponione conscripserat, in qua signum probebatur injurie. Non enim necessarium fuerat, ut d. obligaretur scripto, qui obedientiam suam ipso jam voluntarii adventus officio comprobabat.

CAP. IV.

Ab omnibus de diocesi obediendum est Episcopo.

Clemens Papa III. e

Omnes principes terrarum, & ceteros homines Episcopis obedire, beatus Petrus precipiebat.

CAP. V.

Non obediens canonicis institutis, incurrit inobedientie notam, id est, infamiam.

Innocentius III. Capitulo Herbipolen. (an. 1198.)

Illud Dominus in g. beato Petro: [& infra. 1] Cum spiritualia sint temporalibus digniora, b & obedientia melior sit quam victima, & auscultare magis, quam adipem arrietum offerre: non debuerat Hildesemensis Episcopus pro temporali commodo inobedientiam notam incurere, & Apostolicis iustis iudiciis contraire.

[1 Vener. fr. n. quondam Hildesem. Episcopus, Imperialis vultu Cancellarius, non attendens, quia multa sunt, que preter specialem auctoritatem sed. Apost. de iure non possent nec deberent impune ab aliquibus attentari, utpote cessiones, & translationes Episcoporum, & alia, que nota sunt vobis, licentia nostra non solum non obtenta, non petita, sed nec etiam postulata, Ecclesia Hildesem. relicta, Herbipolensem Ecclesiam occupavit. Munitiones autem, & oppida Herbipolensis Ecclesie in utilitatem ipsius se asseruit tenuisse, ne si ad alias manus forsitan devenissent, non essent, qui postmodum eas liberarent. Sed]

CAP. VI.

Imperium non preest Sacerdotio, sed subest, & ei obedire tenetur. Vel sic: Episcopus non debet subesse Principibus, sed preesse. h. d. & est multum allegabile.

Idem Illustrissimo Constantinopolitano Imperatori.

(an. 1198. Roma in Thraciam.)

Solite i benignitatis affectu: [& infra. 1] §. 1. Mirata est imperialis sablinitas, quod te nisi fuimus in nostris literis increpare. Huic autem tue admirationi non causam, sed occasionem prebuit, quod legisti, beatum Petrum Apostolorum principem sic scripsisse: Subditi estote omni humane creature propter Deum, sive Regi, tanquam precellenti, sive ducibus, tanquam ab eo missis, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum: [& infra. 2] §. 2. Verum si personam loquentis, & eorum, ad quos loquebatur, ac vim locutionis diligenter attendisses, scribentis non exprefisses taliter intellectum. Scribebat enim Apostolus subditis suis, & eos ad humilitatis meritum provocabat: nam si per hoc, quod dixit: Subditi estote: Sacerdotibus voluit imponere jugum subjectionis, & eis prelationis auctoritatem asserere, quibus eos subiectos esse monebat; sequetur ex hoc etiam, quod servus quilibet in Sacerdotes imperium accepisset, cum dicitur, Omni humane creature. Quod autem sequitur, Regi tanquam precellenti, non negamus quin precellat n. Imperator in temporalibus il-

a Epist. 92. Anastasio Episcopo Thessalonicensi. b Cap. 2. eod. tit. in 1. comp. c Atticus. d quod. e In vetustioribus tit. Clemens Papa. f Burch. l. 1. c. 124. Ivo p. 5. c. 224. & c. 3. eod. tit. in 1. compil. In aliis, omnis princeps, & c. 1. Pet. 2. g Cap. 1. eod. tit. in 3. compil. h Facit lex, innovationes, & ibid. Bar. C. de sac. Eccl. i Cap. 2. eod. tit. in 3. compil. k 1. Perr. cap. 2. l dicit. m In quibusdam impressis, auferre, & male, ut ex serie constat. n precedat.

los a duntaxat, qui ab eo suscipiunt b temporalia: sed Pontifex in spiritualibus antecellit: quæ tanto sunt temporalibus digniora, quanto anima prefertur c corpori: licet non simpliciter dictum fuerit, Subditi estote: sed additum fuit: propter Deum: nec pure fit subscriptum, Regi precellenti: sed interpositum forsitan fuit d non sine causa, tanquam. Quod autem sequitur, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum: intelligendum non est, quod Rex vel Imperator super bonos & malos gladii acceperit potestatem, sed in eos solummodo, qui viventes gladio ejus sunt jurisdictioni committi: [& infra. 3] §. 3. Potuisses autem prerogativam Sacerdotii ex eo potius intelligere, quod dictum est, non a quolibet, sed a Deo: non Regi, sed Sacerdoti: non e de Regia stirpe, sed de Sacerdotali prosapia descendenti, de Sacerdotibus videlicet, qui erant in Anathot: Ecce constitui te super gentes, & regna, ut evellas, & dissipas, edifices, & plantes: [& infra. 4] §. 4. Præterea nosse debueras, quod fecit Deus duo magna luminaria in firmamento celi: luminare majus, ut preeset diei: & luminare minus, ut preeset nocti: utrumque magnum, sed alterum majus. Ad firmamentum igitur celi, hoc est, universalis Ecclesie, fecit Deus duo magna luminaria, id est, duas instituit dignitates, quæ sunt Pontificalis auctoritas, & Regalis potestas. Sed illa, quæ preest diebus, id est, spiritualibus, major est: quæ vero carnalibus, minor: ut quanta est inter solem & lunam, tanta inter Pontifices, & Reges differentia cognoscatur. Hæc autem si prudenter attenderet Imperatoria celsitudo, non faceret, aut permetteret Constantinopolitanum Patriarcham, magnum quidem, & honorabile membrum Ecclesie, iuxta scabellum pedum suorum in sinistra parte sedere: cum alii Reges & Principes Archiepiscopis, & Episcopis suis (sicut debent) reverenter assurgant, & eis iuxta se venerabilem sedem assignent: [& infra. 5] §. 5. Nos autem et si non increpando scripserimus, potuissemus tamen rationabiliter increpare: [& infra. 6] §. 6. Nobis autem in B. Petro sunt oves Christi commissa, dicente Domino: h. Pascere oves meas: non i distinguens inter has oves, & alias x: ut alienum a suo demonstraret ovili, qui Petrum, & Successores ipsius magistros non recognosceret, & pastores: ut illud tanquam notissimum omittamus, quod Dominus dixit ad Petrum, & in Petro dixit ad successores ipsius: Quodcumque l ligaveris super terram, erit ligatum & in caelis, & c. nihil excipiens, qui dixit: Quodcumque: [& infra. 7] §. 7. Utrum autem m Imperatoriam excellentiam ad bonum, & utile per literas nostras duxerimus invitandam, utrum tibi iuxta suggerimus & honesta, tua sollicitudo discernat: cum non nisi ad utilitatem Ecclesie, & terræ Hierosolymitanæ subsidium nos te meminerimus invitasse.

[1 Recepimus literas, quas per dil. fil. n. Archid. Durachii, virum providum, & discretum, & fidelem, Imperiali nobis excellentia destinavit: per quas intelleximus, quod literas, quas per dil. fil. Capellanum l. tunc Apost. sed. Legatum tibi transmimus, Imperio tuo presentate fuerant, & perlecte]

[2 Volens enim, de quo nos rationabiliter admiramur, Imperatoria celsitudo per hæc, & alia que induxit, imperium sacerdotio dignitate ac potestate preferre, ex auct. premissa voluit triplex trahere argumentum. Primum ex eo quod legitur, Subditi estote. Secundum ex eo quod sequitur, Regi tanquam pre-

a Illis. b recipiunt. c l. sancimus. C. de Episcop. & Cler. d Verbum, fuit, deest in antiquis. e al. nec. f Hier. 1. g Genes. 1. Psal. 135. h Joan. 21. i In extrav. c. unam sanctam. tit. de majoritate, & obed. k Vide l. 1. ff. de al. iudic. & l. quos prohibet. cum siml. ff. de postul. l. Matib. 16. m In C. Bar. Verum autem Imperatoriam excellentiam ad bonum, & utile per nostras literas duximus invitandam. Utrum igitur tibi iuxta suggerimus, & c.

cellenti. Tertium ex eo, quod est subsequenter adjunctum, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum: per primum subesse Sacerdotium: per secundum Imperium preeminere: per tertium Imperatorem tam in Sacerdotes, quam in Laicos jurisdictionem, imo etiam gladii potestatem accepisse præsumens. Cum enim & boni quidam sint Sacerdotes, & quidam eorum malefactores existant, is, qui secundum Apostolum gladium portat ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum, in malefacientes Presbyteros, & eorum excessus præsumptos potest utroque gladio vindicare, cum inter Presbyteros, & alios Apostolus non distinguat.

[3 Juxta quod Veritas ait: omnes, qui acceperint gladium, gladio peribunt: non enim debet nec potest quisquam aliter servum judicare, cum servus secundum Apostolum, domino suo stet, aut cadat. At id etiam induxisti, quod licet Moyses, & Aaron Sacerdotii dignitate secundum carnem fratres existerint: Moyses tamen princeps populi, Aaron Sacerdotii potestate preerat, & Jesus successor ejus imperium in Sacerdotes accepit. David quoque Rex Abjatar Pontifici præminerebat. Ceterum licet Moyses dux populi fuerit, fuit & Sacerdos, qui Aaron in Sacerdotem unxit, & cui Propheta Sacerdotium recognoscens: Moyses (inquit) & Aaron in Sacerdotibus ejus. Quod vero de Jesu BenNave cum commendando, prelationem ejus scripsisti, magis secundum spiritum, quam secundum literam debet intelligi: quia secundum Apostolum litera occidit, spiritus autem vivificat: pro eo quod ipse veri Jesu figuram expressit, qui populum suum in terram promissionis induxit. David etiam quamvis regni diadema obtineret, Abjatar Sacerdoti non tam ex dignitate Regis, quam auctoritate Prophetica imperabat. Verum quicquid olim fuerit in Veteri Testamento, nunc aliud est in Novo, ex quo Christus factus est Sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech, qui se non ut Rex, sed ut Sacerdos in ara crucis hostiam obtulit Deo Patri, per quem genus redemit humanum, circa illum precipue, qui successor est Petri Apostoli, & Vicarius Jesu Christi.]

[4 Virtutes. Dicitur etiam in divina lege, Diis non detrahes, & Principem populi tui non maledices, que Sacerdotes Regibus anteponeas istos Deos, & alios Principes appellavit.

[5 Nam & piissimus Constantinus quantum honoris exhibuit Sacerdotibus, tua, sicut credimus, discretio non ignorat.]

[6 Cum B. Paulus Apostolus Episcopum instituens ad Timotheum scripsisset legatur: Predica verbum, insta opportune, importune, argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctriis. Non enim os nostrum debet esse ligatum, sed patere debet ad omnes: ne secundum Propheticum verbum sinus canes latrare non valentes. Unde correctio nostra tibi non debuit esse molesta, sed magis accepta, quia Pater filium quem diligit, corrigit, & Deus quos amat, arguit, & castigat. Debitum igitur pastoralis officii exequimur, cum obsecramus, arguimus, increpamus, & non solum alios, sed Imperatores, & Reges opportune, & importune & ad ea studemus adducere, que divine sunt placita majestati.]

[7 Solveris super terram, e. s. & in c. nihil excipiens, qui dixit, quodcumque. Verum his diutius insistere nolumus, ne vel contendere videamur, vel in hujusmodi gloriari, cum si gloriari expediat, non in honore, sed in onere, non in magnitudine, sed in sollicitudine sit potius gloriandum, cum & Apostolus in infirmitatibus gloriatur. Novimus esse scriptum: Omnis, qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur. & iterum: Quanto majores, humilia te in omnibus: & alibi: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Propter quod exaltationem nostram in humilitate ponimus, & humilitatem exaltationem maximam reputamus. Unde & servos non solum Dei, sed etiam servorum Dei nos esse scribimus, & fatemur, & sam sapientibus, quam insipientibus secundum Apostolum debitores sumus.]

CAP. VII.

Ordinatus per Papam, non per hoc eximitur a jurisdictione sui Episcopi. Tom. II.

Idem Episcopo Floren.

PER tuas a nobis literas: [& infra. 1] Postulasti per sedis Apostolicæ oraculum edoceri, utrum quis per ordinem Subdiaconatus a Romano Pontifice susceptum, a debita tibi reverentia subtrahatur? Ad quod brevier respondemus, quod etsi decens sit, ut illis, quantum convenit, a te inter alios tibi subditos deferatur, quos benignitas Apostolica collatione ipsius ordinis honoravit, per eam tamen ab obedientia, quam alias tibi debent, minime absolvantur.

[1 Intimasti, quod cum aliqui Ecclesie Rom. Subdiaconi prelationes in tua diocesi asssequuntur, pro quibus tibi debent obedientiam exhibere, si quando exigente justitia te contigerit exercere in ipsis Ecclesiasticam disciplinam, illi Subdiaconatus privilegium allegantes, ideo se asserunt non teneri ad executionem sententiarum: ac si per hujusmodi Subdiaconatus officium ab obedientia, qua tibi tenentur, ratione obtenti benefici sint exempti. Super quo]

CAP. VIII.

Quando de obedientia, vel subiectione agitur, nihil attentari debet in præjudicium rei, vel possessoris non citati.

Idem Constantinopolitano Patriarchæ. (an. 1206.

Ferentin. in Thraciam.)

INTER b quatuor: [& infra. 1] Petitionem e contra Ecclesias, quas tibi subijci postulabas, quæ priusquam Constantinopolis civitas caperetur, Constantinop. Patriarchæ minime respondebant, duplici ratione non duximus admittendam. Juris namque ratio postulat, ut in eorum præjudicium, quibus eadem Ecclesie sunt subiectæ, nihil ordinemus de ipsis, cum nec citati sint, nec convicti, nec per contumaciam se absentent: [& infra.] Super obedientia vero, quam ut tibi impendi faceremus, ab Archiepiscopo, & Episcopis regni Cypri similiter postulasti, fere idem duximus respondendum, cum & ipsi ante tuam promotionem fuerint d exempti, quando videlicet Constantin. Ecclesia erat inobediens, & rebellis: & in eorum absentia circa e statum eorum non debuerimus f aliquid immutare. Justitiam tamen non negabimus tibi, cum eam duxeris postulandam.

[1 Animalia, que in medio sedis, & circuitu ejus describuntur ab Ezecchiele, factes Aquile super ipsorum quatuor memoratur, quia inter quatuor Patriarchales Ecclesias, Antiochenam, Alexandrinam, Hierosolymitanam, Constantinopolitanam, que per animalia supradicta significantur, quas Apost. sedes in medio habens, quasi filias amplectitur spirituales, cui eadem quasi in circuitu famula obsequentes, ipsa Constantinopol. post Apostol. sedem excellentia præminet dignitatis, ad cuius exaltationem tanto libentius aspiramus, quanto ipsam honorabilius membrum sacrosanctæ Rom. Ecclesie artius amplectentes, ipsius auxilio temporibus istis eandem amplius noscimus indigere, actuas, qui Domino disponente præesse dignoscis, petitiones libentius promovere disponimus, quibus non repugnat honestas, nec alius præjudicium generatur: cum a nobis injuriarum actio non debeat exoriri, a quibus jura tanquam a fonte ad ceteros derivantur: & infra. Tibi duximus respondendum, concedendo, ut hi, qui Ecclesias suas, seu beneficia possident, obedientiam tibi exhibebant, nisi forte aliqua illarum Ecclesiarum ante captionem regie civitatis a jurisdictione Patriarchæ legitime fuisset exempta. Subsequentem vero]

CAP. IX.

Abbat, & Sacerdotes qui sunt diocesani Episcopi, ad ejus Synodum venire, & sibi obedire compelli possunt per censuram Ecclesiasticam.

Idem (an. 1214. Rome.)

Quod super g his: [& infra.] Abbates, & Sacerdotes dioce-

a Cap. 3. eod. tit. in 3. compil. b Huc refer c. inter quatuor. super de Cler. peregr. & infra de Cler. non resid. & c. 4. eodem tit. in 3. compil. c In omnibus manuscr. ita: Petitionem, que Ecclesie tibi subijci, & c. d extiterint. e al. contra. f debuit. g b Cap. 1. eod. tit. in 4. compil.

diocesana tibi lege subditos a, qui ad tuam Synodum venire contempunt, (dummodo b in ipsa Synodo non ducas aliquid statuendum, quod canonicis obviet institutis) per ceas. Eccles. ad Synodum ipsam c venire compellas, & debitam tibi obedientiam, & reverentiam exhibere.

CAP. X.

Canonici regulares inobedientes Priori suo per ipsum communicari possunt: & si fuerint incorrigibiles, de fratrum consortio expelli debent.

Idem sancti Stephani, & sancti Proculi Abbatibus Bononiensibus. (an. 1214. Roma in Emiliam.)

Um in d Ecclesiis sancti Victoris, & sancti Joannis de Monte: [& infra.] Nos igitur ad reformationem earundem Ecclesiarum diligentem sollicitudinem intendentes, universis Canonicis dedimus in mandatis, ut Priori suo in his, quae ad eum e pertinent, obedirent. Cumque omnes (quatuor duntaxat exceptis) se obedire velle concorditer respondissent, praedicti quatuor se contra Priorem in superbiam erigentes, licet de obedientia suo Priori praestanda praestitissent juramentum corporaliter: tamen exhibitum juramenti immemores, suo Priori per omnia resistunt: & cum pro contumacia sua nequissimè ad debitam obedientiam revocari, dictus Prior in eos excommunicationis sententiam promulgavit. Cum igitur praefati Canonici ad Apostolicam sedem accessissent, per scripturas authenticas g ex multorum testimonio Praelatorum effecti de ipsorum contumacia certiores, recepto secundum formam Ecclesiae ab eisdem corporaliter juramento, ipsis fecimus absolutio- nis beneficium impendi: praecipientes eis sub debito juramento, ut ad suum claustrum, de quo exierant, redeuntes, Priori suo secundum Deum devote, ac humiliter obedirent. Ideoque mandamus, quatenus praefatos Canonicos, ut ad Prioris sui obedientiam revertantur, per cens. Eccles. compellatis: & ne de sua possint contumacia, vel malitia h gloriarì, cogatis eos (si videritis expedire) ut juramentum, quod de parendo mandatis Prioris, pro absolutio- nis beneficio impetrando superbe negaverant, humiliter praestare procurent: alioquin eos de fratrum con- sortio penitus excludatis.

CAP. XI.

Presbyteri, & Clerici capellarum subditarum titulo Cardinalatus, debent Cardinali obedientiam, & reliqua, de quibus hic. Et vacante titulo, succedit Capitulum illius Ecclesiae, nisi pro bono pacis aliquid sit exemptum.

Honorius III. G. Presbytero Cardinali, & Capitulo sancti Laurentii in Damaso. i (an. 1216. Roma.)

His, quae pro Ecclesia S. Laurentii in Damaso ex parte una, & capellis sibi subiectis ex altera, super scrutinio, aliisque articulis k fuere proposita, diligenter auditis, sententiam decrevimus, ut earundem capellarum Presbyteri, & Clerici Cardinali, qui nunc est in ipsa Ecclesia, & qui fuerint l per tempora, manuales obedientiam, & reverentiam, & honorificentiam omnem exhibeant, & ad Ecclesiam ipsam pro scrutinio, baptismo, & Capitulo celebrandis, convenient temporibus consuetis,

a al. subiectos. b Conc. Trident. sess. 24. de reform. cap. 2. c illam. d cap. 2. eod. tit. in 4. comp. e al. ad Deum. & pro utraque littera facit, quod notatur supra de temp. ordin. c. ad aures. in gloss. 2. f al. cumque. g i. e. sigillis authenticis Praelatorum sigillatas, quod dic. ut not. inf. de fid. instr. cap. 1. & c. cum dilectus. h haec 2. verba, vel malitia, defunt in antiquis. i In pluribus manuscr. habetur, Damasco, tam in titulo, quam in textu, sed male, cum sit titulus notus, & valde antiquus Romae. k diligenter auditis, additur. l Et qui pro tempore fuerit.

correctionem ipsius Cardinalis recipientes humiliter, & excommunicationis, interdicti, vel suspensionis sententias, quas tulerit in eos, & Ecclesias eorundem, inviolabiliter observantes. Quando autem Ecclesia ipsa Cardinali a vacabit, Capellani, & Clerici memorati eidem Ecclesiae reverenter exhibeant omnia supradicta: excepto, quod de correctione, & excommunicatione, & suspensione ipsorum pro bono pacis nostrae providentiae reservamus.

CAP. XII.

Licet Abbatissa subditos excommunicare non possit, ipsi tamen sibi obedire tenentur.

Idem Abbati S. Michaelis Abradensis diocesis. (an. 1220.)

Dilecta filia in Christo Abbatisa de Bubrigen. b transmissa nobis petitione monstravit, quod cum ipsa plerumque Canonicas suas, & Clericos suae jurisdictioni subiectos, propter inobedientias, & culpas eorum officio, beneficioque suspendat, iidem consili ex eo, quod eadem Abbatisa excommunicare eos non potest, suspensionem huiusmodi non observant, propter quod ipsorum excessus remanent incorrecti. Quocirca mandamus, quatenus dictas Canonicas, & Clericos, ut Abbatisae praefatae obedientiam, & reverentiam debitam impendentes, ejus salubria monita, & mandata observent, Ecclesiastica censura compellas. c

CAP. XIII.

Si Metropolitanus a Suffraganeo juramentum exigit ultra formam statutam a Canone, in eo, quod est ultra, Suffraganeus non tenetur.

Gregorius IX. Patriarcha Grandensi. (an. 1227. Roma in Venetiam.)

Dilecti filii Archiepiscopi, & Capitulum Castellani. suam ad nos querimoniam detulerunt, quod cum a Castellano Episcopo exigeres juramentum praeter formam canonicam, quam caeteri Suffraganei Metropolitanis suis consuevere praestare, iidem conspicientes ex hoc Ecclesiae suae praedictum generari, ad sedem Apostolicam appellarunt: [& infra.] Cum igitur non deceat alii te fecisse, quod ab alio fieri tibi nolles: mandamus, quatenus contentus forma canonica, quam nos a Coepiscopis nostris nobis immediate subiectis recipimus d, nihil amplius a Castellano Episcopo obtentu alicujus consuetudinis exigas, praetextu praestiti e juramenti, sciens nos eundem Episcopum ab huiusmodi juramento quoad alios articulos absolvisse, vel denuncia-isse potius non teneri.

CAP. XIV.

Vacante Episcopatu, Capitulum confirmat, & infirmat electiones.

Idem Priori fratrum Praedicatorum, & Archid. Regin. (an. 1228. Roma in Siciliam.)

Cum olim causa: [& infra.] Quocirca mandamus, quatenus, licet conventus monasterii sancti Salvatoris Messanens. sint ipso f jure hac vice eligendi potestate privati: de gratia tamen eligendi, seu postulandi detis ipsis auctoritate nostra liberam facultatem. Mandantes eisdem, ut cum Ecclesia Messan. vacet ad praesens, electionem suam confirmandam, prout de jure fuerit, vel etiam infirmam, praesentent Capitulo Messan.

CAP. XV.

Qui major est ordine, licet in Ecclesia posterius receptus, in loco, & portione praefertur. h. d. secundum veram lecturam. Idem

a vacaverit. b al. Lumburgens. al. Neburgan. al. Quedenburgens. c Vide l. a divo Pio. ff. de re jud. d Vide l. 1. c. de summ. Trinit. & fid. cath. & l. 1. de emanc. liber. e praerogative. f In Cod. Bav. ita: Ipso jure hac vice eligendi, seu postulandi potestate privati.

Idem Archiepiscopo sanctae Mariae majoris de urbe. (an. 1228. Roma.)

Statuimus, a ut Presbyteri primum locum, Diaconi secundum, Subdiaconi tertium, & sic de reliquis obtingant ordinatim, etiam si posterius admittantur. Et qui major est ordine, etiam si postea sit receptus, in portione percipiendi potiore esse volumus, ac minores facere servitia consueta.

CAP. XVI.

Si Ecclesia sita in aliquo Archidiaconatu erigitur in cathedrali, a jurisdictione Archidiaconatus eximitur.

Idem Archiepiscopo Colocensi. b (an. 1229. Roma in Hungariam.)

Cum inferiori superiore c solvere nequeat, vel ligare, d sed superiori inferiori liget regulariter, & absolvat, & satis absonum videatur, ut filius potestatem habeat in parentem: miramur, quod cum tu monasterium de Cheur. constitutum in Firmiensi Archidiaconatu tuae diocesis in Ecclesiam erexeris cathedralem, Archid. Firmiensi in tantam prorupit temeritatis audaciam, ut in Episcopum ibi consecratum, & Ecclesiam, suam jurisdictionem exercere praesumat: [& infra.] Mandamus, quatenus praefato Archidiacono, a cuius jurisdictione dictum Episcopum denunciamus exemptum, id districte studeas inhibere. Proviso, ut si ex hoc Archidiaconi Firmien. jura laeduntur, in diocesi tua (ubi expedire videris) absque alieni juris praedictio, recompensationem illi facias congruentem.

CAP. XVII.

Compositionem super jure Primatiae unus solus, cujus interest, poterit impedire.

Idem Lemovic. Archid. & Priori sanctae Radegundis Pictaviensis. (an. 1229.)

Humilis doctrina magistri: [& infra.] Mandamus, quatenus Praelatorum Burdegalenis Provinciae in ea praesentium, & cathedralium Capitulorum ejusdem, necnon & Bituricen. Capituli super provisione, quam inter Bituricen. & Burdegalen. Archiepiscopos in causa primatiae duximus faciendam, requiratis assensum, quo habito, providentiam e nostram solemniter publicetis. Si qui vero consensum praestare noluerint, vos super sedentes publicationi praedictae, districte praecipiat eisdem, ut personaliter, si Praelati fuerint, vel si alii, per procuratores idoneos nostro se conspectui representent, prosequantur coram nobis jus, si quod habere contendunt, & satisfacturi parti alteri, si succubuerint, in expensis.

TITULUS XXXIV.

DE TREUGA, ET PACE.

CAP. I.

Statuit tempora Treugarum, & poenas violentium. Alexander III. in Concilio Lateranensi. f (an. 1179. Roma.)

Treugas g a quarta feria post occasum Solis, usque ad secundam feriam in ortu Solis, ab adventu Domini, usque ad Octavas Epiphaniae, & a Septuagesima usque ad Octavas Paschae, ab omnibus inviolabiliter observari praecipimus. §. 1. Si quis autem treugas frangere praesumpserit, post tertiam admonitionem, si non satisfecerit, suus Episcopus sententiam excommunicationis dicet in eum, & scriptam viciniis Episcopis annunciet, quorum nullus excommunicatum in comunione recipiat, imo scriptam sententiam quisque confirmet. Si quis autem hoc

a Ad hujus c. declarationem factum fuit c. ult. supr. de concessio. b al. Coloniensis. c potiores. d Vide l. decurio. C. de decur. l. 12. nor. in l. hominem. ff. mandat. e provisionem. f Cap. 21. At quod extat apud me manuscriptorum nunquam habentus impressum. g Cap. 1. eod. tit. in 1. comp. & in Pannorm. l. 8. cap. 147.

violare praesumpserit, ordinis sui periculo subiaceat. §. 2. Et quoniam funiculus a triplex difficile rumpitur, praecipimus, ut Episcopi ad solum Deum, & ad salutem populi habentes respectum, omni trepidatione seposita, ad pacem firmiter tenendam, mutuum sibi consilium, & auxilium praebant: neque hoc alicujus amore, vel odio praeremittant: quod si quis in hoc opere trepidus b inventus fuerit, damnus propriae dignitatis incurrat.

CAP. II.

Persona hic enumerata plena securitate gaudet tempore guerra. Idem. c

Innovamus d, ut Presbyteri, Monachi, Conversi, Peregrini, Mercatores, rustici, euntes, vel redeuntes, vel in agricultura existentes, & animalia, quibus arant, & semina portant ad agum, congrua securitate latentur. e

TITULUS XXXV.

DE PACTIS.

CAP. I.

Pacta, quantumcunque nuda, servanda sunt. Ex Concilio f Africano. (an. 348.)

Antigonus g Episcopus dixit: [& infra.] Aut in pacta b suam obtineant firmitatem, aut conventus (si se non cohibuerit) Ecclesiast. sentiat disciplinam. Dixerunt universi i: pax k servetur, pacta custodiantur. [i Gravem injuriam patior, & credo dolere sanctitatem vestram injuriam meam, & computare communem injuriam. Optantius Episc. cum se praesentaret, pactum mecum habuit, & divisum est, quod ad se illiciat imperatorum animos contra disciplinam, contra Evangelicam traditionem, contra pacem placitam. Nam si sibi contingere hoc posse arbitretur, profecto in fratrem aliquid nunquam deliquisset. Unde]

CAP. II.

Conventio invalida per consensum superioris validatur. Gregorius. l (an. 598. Roma in Siciliam.)

Quoties m in conventionibus noster expectatur assensus, ne in dubium veniant, quae geruntur, rati habitio eas debet pro securitate partium solidare.

CAP. III.

Judex debet studiose agere, ut promissa adimpleantur. Idem Januario Episc. Caralitano. n (an. 600. Roma in Sardiniam.)

Qualiter o in Sardinia: [& infra.] Studiose agendum est, ut ea, quae promittuntur, opere compleantur.

[i Minores, vel pauperes ab eis, qui illis majores sunt, opprimantur, reverendissimi fratris nostri Carthaginen. Episcopi, atque eminentis. filii n. Innocentii praef. epistola restantur, a quibus, in qua nobis scripta sunt noveritis, ipsarum vobis epistolarum exemplaria providimus transmittenda. Et ideo quia ea, quae nobis petenda sunt, offeruntur.]

CAP. IV.

Non valet pactum, per quod beneficium Ecclesiasticum debet pecunia resignari.

Alexander III. Exonen. & Vigornen. Episcopis. (an. 1164.)

Cum p pridem S. q Clericus procurator Prioris, & Monachorum de Acra, & P. Clericus, pro causa, quae inter eos, & praedictum P. ac fratrem ejus, cujus vicem

L 2

a Psalm. 138. Eccl. c. 4. b al. repidus. c Cap. 22. in eodem Concilio. d Cap. 2. eod. tit. in 1. comp. Pann. l. 8. c. 147. e Posterior pars hujus cap. extat sub tit. de censibus. c. innovamus. f Carthaginis Africae primo, c. 12. g Cap. 1. eod. tit. in 1. comp. h al. sui. i al. firmiter. k pax hic pro pacatione poni videtur. l lib. 7. epist. 60. Registri. m Cap. 2. eod. tit. in 1. comp. n lib. 8. epist. 38. o Cap. 3. eod. tit. in 1. comp. p Post Conc. Lateran. p. 28. c. 2. tit. de pact. licitis, & illic. in rebus Ecclesiast. & c. 4. eod. tit. in 1. comp. q Simon.